„Șoimii Carpaților”

Raul-Marian TODOR

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Științe
“Lucian Blaga” University of Sibiu, Faculty of Sciences
Personal e-mail: todor_raul@yahoo.com

The Carpathian Falcons

The article focuses on the „Șoimii Carpaților” sports organization, founded in the medical and bio political section of ASTRA under the chairmanship of Iuliu Hațieganu. For nation`s biological prosperity reasons, ASTRA insists on the importance of physical, moral and intellectual qualities. The association`s ways of action are: conferences, courses, games, exercises, sports, excursions, tourism, songs, national dances, seating, exhibitions, publications and competitions. It was intended to involve the school, the church, the military, the administration, the doctor and the farmer, and the contamination from the center or the sub-center was to be achieved through intellectual-moral-physical Olympiads and „soimiade”. In the so-called „soimiade”, the program was quite complex, including choirs, national costumes, national dances, and uniform gymnastics exercises and under one command. In addition to the correct performance of gymnastics exercises, members of the organization had to know four dances: hora, sârba, ardeleana and marioara. By the decree of 1937, O.E.T.R., „Soimii Carpaților” and „Arcăşiile din Bucovina” were included in „Straja Țării” whose supreme commander was Carol II. Two years later, due to the deterioration of the international political and military situation, the activity of „Soimii Carpaților”organization was interrupted.

Keywords: ASTRA (Transylvanian Association for Romanian Literature and the Culture of the Romanian People), Transylvania, physical education, „Șoimii Carpaților”/ Carpathian Falcons, șoimiade, gymnastics, games.

Rolul ASTREI (*Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Roman*) nu poate fi înțeles în toată dimensiunea, fără aportul considerabil și implicarea în problema educației igienice a poporului român.Astfel, în prim planul acesteia s-a aflat și fondarea unei organizații pentru educația sistematică fizică și morală a poporului român, insistându-se pe importanța calităților fizice, alături de cele morale și intelectuale în prosperitatea biologică a națiunii.

Inițiatorii organizației sportive „*Soimii Carpatilor*” au fost Iuliu Moldovan și profesorul Iuliu Hațieganu, iar primele demersuri în această direcție s-au făcut la adunarea generală a Astrei de la Zalău (13-14 septembrie 1926). Obținerea aprobării de principiu a inițiativei secției medicale și biopolitice era condiționată de un studiu mai aprofundat și propuneri mai concrete. Modelul urmat a fost acela al sokolilor din Cehoslovacia care le-au pus la dispoziție un film, broșuri, diapozitive, utilizate de Iuliu Moldovan în trei conferințe asupra acestei mișcări, în sala Teatrului Național din Cluj.[1] Subsecția de educație fizică și morală din cadrul Asociațiunii a fost inclusă în secția medicală și biopolitică și a fost plasată sub preşedinția lui Iuliu Hațieganu (Adunarea generală a Astrei de la Sibiu, 1927). Un an mai târziu, pe baza discuțiilor cu membrii secțiilor au fost redactate statutele organizației în care se menționa programul și ideologia. Cu aprobarea Comitetului Central, noul organism urma să desfășoare un program de educație fizică în câteva locații mai importante (Sibiu, Cluj și Brașov)[2].

Din 1 decembrie 1928 a devenit funcțională organizația „*Soimii Carpaților*” din Cluj (250 tineri), iar din anul 1931 au funcționat experimental și alte centre (Sibiu, Braşov şi Sighet). Inițial, organizația a avut un

impact mai bun în mediul rural decât în cel urban. Un accent deosebit s-a pus pe propagandă, urmărindu-se cointeresarea şcolii, bisericii, armatei administraţiei, medicului şi agricultorului, iar contaminarea de la centru sau subcentru, urma să se realizeze prin olimpiade intelectuale-morale-fizice şi şoimiade. O şoimiadă celebră în epocă a fost aceea din Topa Mică (10 mai), care reunea în fiecare an un număr de 5-6.000 de oameni[3]. Organizaţia „*Şoimii Carpaţilor*" din Cluj a avut o evoluţie şi dezvoltare intensă, devenind în scurtă vreme un adevărat model, demn de urmat. În vederea derulării activităţilor sportive a fost utilizată sala Şcolii Superioare de Comerţ, dotată cu instalaţii adecvate (duşuri, baie, aparate perfecţionate de educaţie fizică pentru sistemele suedez şi german).[4]

Un alt proiect susţinut de către Iuliu Haţieganu a fost arena sportivă (Parcul Sportiv Regele Carol al II-lea), realizată pe un teren de 15 iugăre în apropierea oraşului, lângă Parcul Mihai, inaugurată în anul 1935. Documentaţia bazei sportive a fost expusă la Pentatlonul Muzeelor/ Secţia de Arhitectură (Jocurile Olimpice de la Berlin, 1936) fiind premiată cu medalia de bronz.[5]

„*Şoimii Carpaţilor*" au participat şi evoluat la diverse manifestări interne şi externe, precum: serbărilede la Uzhorod (8-9 iunie 1930),[6]Belgrad (28-29 iunie 1930) şi Bucureşti (8 iunie 1935). La Congresul al X-lea al Sokolilor de la Praga (2-8 iulie 1938) unde a evoluat organizaţii din Franţa, Iugoslavia, Bulgaria şi Lituania, delegaţia ASTREI (450 de şoimi şi şoimane) a impresionat publicul prin dansurile şi exerciţiile gimnastice cu coasa.[7]

A urmat apoi, plecarea lui Iuliu Moldovan ca secretar general la Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale (1928). Misiunea de coordonare a fost preluată de Iuliu Haţieganu şi profesorul universitar Coriolan Tătaru de la Clinica de dermato-venerologie din Cluj. Asociaţia „*Şoimii Carpaţilor*" a fost validată de Tribunalul din Cluj (Decizia nr. 652/9 noiembrie 1929), pe baza statutelor şi a regulamentului redactat în anul 1928 de către Iuliu Moldovan şi Atanasie Popa. Sediul central al organizaţiei Şoimii Carpaţilor (*Vulturii Astrei*) devenea oraşul Cluj.

Organizată după modelul unei mari legiuni, avea în frunte un mare tribun, urmat la conducere de fruntaş, vătaf, căpitan şi prefect, fiind structurată pe unităţi ierarhice: ceata (5-6 membri), grupa (cuprindea cinci cete), centuria (90-100 membri), cohorta (toate unităţile din judeţ) şi legiunea (toate unităţile dintr-o regiune istorică). De asemenea, s-a recurs la o clasificare pe grade a membrilor organizaţiei: -„şoimii" (18-30 de ani), gradul II- „şoimanii" (30-40 de ani), gradul III- „vulturii" (peste 45 de ani); la femei - „şoimiţe" (18-30 de ani) şi „şoimane" (peste 30 de ani). Exista şi un consiliu de conducere în a cărui compunere se aflau Iuliu Haţieganu, Atanasie Popa, Iuliu Moldovan, Coriolan Tătaru, Alexandru Borza, Constantin V. Pavel, Romulus Vuia, Ioan Nicoară, Simion Ilieşiu şi Ioana Gabor. Înainte de înscrierea propriu-zisă în organizaţie (ianuarie-martie 1930), a existat o campanie de popularizare în zona Clujului, constând în turnee şi reprezentaţii de gimnastică efectuate de echipa demonstrativă de şoimi şoimi (24 de studenţi, elevi de liceu, foşti cercetaşi, liberi profesionişti), aflaţi sub conducerea profesorului de educaţie fizică Simion Ilieşu. Ulterior, propaganda s-a axat pe un program special de conferinţe publice în care erau abordate numeroase aspecte ale educaţiei fizice în viaţa naţională, socială şi intelectuală şi exerciţii de educaţie fizică. Conferinţele, structurate ulterior pe specialităţi erau susţinute la începutul fiecărei săptămâni de către cadre universitare, liceale şi de preoţi, pe teme variate: igienă, sport, muzică, psihologie, primul ajutor, istorie şi religie. Din ciclul acestor conferinţe, reţinem câteva: *Din problemele educaţiei fizice* (Iuliu Haţieganu); *Aspectul psihologic al educaţiei fizice* (Liviu Rusu); *Gimnastică, sport, atletică* (Iuliu Haţieganu); *Problema jocului în educaţia fizică* (Liviu Rusu); *Igiena educaţiei fizice* (Iuliu Haţieganu), ş.a.m.d.

Decizia înfiinţării pentru început a unor cohorte la Sibiu şi Braşov a fost determinată de existenţa unor secţiunilor mai puternice ale Astrei în aceste zone. În cazul Despărţământului de la Braşov s-a avut în vedere specificul şi posibilităţile locale (lipsa de fonduri şi de specialişti) motiv pentru care, prima grupă de „*Şoimi ai Carpaţilor*" a fost transformată în secţia de schi a „*Astrei*".

La 15 iunie 1930, arena sportivă din Cluj găzduia ceremonia oficială de depunere a jurământului şi de sfinţire a drapelului cohortei „Mărăşeşti" a „*Şoimilor Carpaţilor*" din judeţ. În cadrul acestor manifestări a fost inclus un program cu caracter demonstrativ şi educativ (educaţia fizică, dansuri naţionale, muzică, educaţie intelectuală şi morală).[8]

În cadrul proiectului de regulament (61 de articole) sunt abordate aspecte legate de: membrii (art. 9-11), unităţile organizaţiei şi comandanţii unităţilor (art. 16-21), semnele distinctive- uniforma (art. 22), insignele (art. 29), jurământul (art. 24-28), drapelul (art. 30-35), fanioanele (art. 36-38), legitimaţii (art. 39), zilele mari (art. 40-42), distincţiile (art. 43-47), deviza şi salutul (art. 49-54), patronul (art. 56) şi sigiliul (art. 59-61). Fiecare membru al organizaţiei avea o fişă personală în care erau inserate cele mai importante momente din viaţa lui, începând cu frageda copilărie (art. 13-15). Pe lângă aceasta, mai avea o fişă medicală anuală în care se operau toate informaţiile necesare. În plus, toţi membrii erau supuşi la cel puţin două controale gratuite pe an, efectuate de către medicul unităţii.[9]Statutele cuprindeau şi jurământul şoimului din care derivau şi alte norme precum Legea Şoimilor (art. 17) sau Crezul Şoimilor. Deviza şoimilor era „*Totul pentru binele Neamului*", salutul, „*Sănătate!*" iar Sf. Gheorghe era patronul organizaţiei. În articolul 5 sunt inserate modalităţile de acţiune ale asociaţiei

(conferințe, cursuri, jocuri, exerciții, sport, excursii, turism, cântece, dansuri naționale, șezători, expoziții, publicații, întreceri, concursuri și șoimiade), iar articolul 6 stipulează o strânsă legătură cu organizațiile „*Straja Țării*" și „*Cercetășia*", pe baza principiilor stabilite de Oficiul de Educație a Tineretului Român[10].

Educația fizică se practica de preferință duminica după-amiaza, în locații diferite, în funcție de starea vremii (în aer liber, în sală). După efectuarea exercițiilor cât mai precis vreme de o oră, urmau jocuri distractive (cu sau fără minge) și dansuri naționale.. Membrii organizației trebuiau să cunoască și să execute corect exercițiile de gimnastică și patru dansuri: *hora, sârba, ardeleana, marioara*. În cadrul așa-ziselor „șoimiade", la care participau 8-10 sate dintr-o regiune se derula un program complex ce includea coruri, concursuri de costume naționale, dansuri naționale, atletism și exerciții de gimnastică uniforme și sub comandă unică.

Organizația sărbătorea obligatoriu marile zile ale neamului românesc: 1 decembrie (considerată și ziua Astrei), 10 mai și 8 iunie, ziua Tineretului român. Fiecare organizație avea bugetul compus din câteva surse: cotizațiile membrilor, sumele rezultate din încasările făcute la festivaluri și fondurile alocate de primăriile locale. Bărbații erau îmbrăcați în costumul național și aveau căciulă cu pană de curcan și cocardă trei culori, pe stânga.[11]

În cadrul ASTREI transilvănene s-a constituit o echipă de gimnastică la aparate și alta de gimnastică demonstrativă acrobatică, în care s-au distins Puiu Bolcaș, Cornel Doboșiu și Albin Morariu (Morariu, 1968: 28).

La Sibiu, în anul 1936/37, organizația număraaproximativ 400 de membrii ce urmau discipline sportive variate (natație, tenis, box și atletică ușoară).[12]Secția de educație fizică a „*Astrei brașovene*" s-a implicat activ fondând o secție de Sky și amenajând terenuri de tenis, patinaj și o sală de gimnastică[13].

Gimnastica (mișcări libere sau la aparate) viza dezvoltarea mușchilor, a organelor interne și ținuta corectă a corpului. Atletismul era împărțit în două ramuri mari: atletica grea (box, lupte greco-romane, ridicarea de greutăți) și atletica ușoară (alergări, sărituri, aruncări). Alergările constau din curse scurte (50, 100, 200, 400 m), lungi (800, 1500, 3000, 5000, 10.000) și maraton (42 km). Alături de acestea se mai practicau ștafeta, escaladele, marșurile cu pachet, săriturile în lungime și în înălțime (cu avânt și fără avânt), aruncările (discul, sulița, greutatea, mingea și mingea praștie/mingea cu ureche). Jocurile la „*Soimii Carpaților*" au o importanță aparte și erau clasificate în conformitate cu principiile pedagogiei educației fizice în următoarele grupe: 1. jocuri de fugă (omul negru, goana după loc, etc.); 2. jocuri cu mingea (handball); 3. jocuri de aruncare (aruncarea pietrei) și 4. jocuri războinice(tragerea cu frânghia). Existau anumite instrucțiuni în privința terenul pentru joc, cetrebuie să fie astfel poziționat, ca soarele să cadă perpendicular pe linia de joc, iar vestimentația să fie cât mai lejeră, obiectele inutile (curele, cingătoare) trebuind îndepărtate[14].Șoimii și șoimanele au beneficiat de un program de gimnastică demonstrativă, adecvat, realizat de către Albin Morariu. [15]

„*Șoimii Carpaților*" au participat la programul festiv al serbărilor jubiliare ale Universității Daciei Superioare de la Cluj (20 octombrie 1930) unde a fost prezent și regele Carol al II-lea. După modificarea statutelor și intrarea organizației sub înaltul patronaj al regelui, acesta fost proclamat mare tribun. Ulterior, în anul 1935, organizația a fost subordonată Oficiului de Educație a Tineretului din România, iar apoi prin decret (7 octombrie 1937), alături de O.E.T.R. și „*Arcășiile din Bucovina*" au fost înglobate în „*Straja Țării*" ce-l avea drept comandant suprem pe Carol al II-lea.Pe fondul situației politico-militare internaționale din anul 1939, activitatea organizației „*Șoimilor Carpaților"* a fost afectată, întrerupându-se brusc.[16]

ASTRA prin organizația „*Șoimii Carpaților*" a preluat o parte din pregătirea fizică a comunităților din perioada interbelică, corelându-se cu evenimentele sociale, economice și politice din această perioadă istorică. Sub aceste auspicii, educația fizică vizează mediul urban și mai ales rural din spațiul românesc, lăsându-și o amprentă definitorie și asupra altor segmente (igienă, medicină sportivă, psihologie).Între obiective se distinge interesul pe sănătatea trupească, evidențiat prin existența fișei medicale anuale și angrenarea autorităților/specialiștilor în acest demers. În subsidiar, se remarcă relaționarea educației fizice la nivel regional și național cu tradițiile și obiceiurile românești (dansurile populare, exercițiile gimnastice cu coasa, costumul popular) și angrenarea unui număr cât mai mare de participanți și comunități umane.

Note:

1.Valer Moga, *Astra și societatea 1918-1930*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, p. 274.
2.I. Moldovan, *Educația fizică și morală în cadrele „Astrei"* în *Buletin eugenic și politic*, Secția Medicală și Biopolitică a „Astrei", vol. II, ianuarie-februarie 1928, Nr. 1-2, p. 38-40.
3. Iuliu Hațieganu, *Șoimii Carpaților (ideologie-organizare-metode)* în *Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra"*, Anul al 25-lea, Nr. 226-227, 1935, p. 3-11.
4. Atanasie Popa, *„Șoimii Carpaților"* în „*Boabe de grâu*", An I, București, 1930, p. 341-342.
5. F. Danciu, Ghe. Nețа, *Istoricul organizației sportive „Șoimii Carpaților"* în *Simpozionul Științific Balcanic de istoria educației fizice și sportului*, București, 20-24 septembrie 1994, p. 102; F. Danciu, E. Grosu, *Albin Morariu- un sportiv entuziast și un organizator remarcabil,* în *Simpozionul Științific Balcanic de istoria educației fizice și sportului*, București, 20-24 septembrie 1994, p. 72.
6. Atanasie Popa, *„Șoimii Carpaților"* în „*Boabe de grâu*",

An I, Bucureşti, 1930, p. 339-346.
7.*Șoimii Carpaților,* Cluj, Anul I, 1938, nr.2-3, p. 10 și urm.
8.Valer Moga, *Astra și societatea 1918-1930*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, p. 273-279; Atanasie Popa, „*Șoimii Carpaților"* în „*Boabe de grâu*", An I, Bucureşti, 1930, p. 341; *Transilvania*, Anul 61, nr. 7-10, iulie-octombrie, 1930, p. 123.
9.*Proiect de regulament al organizației de educație națională și fizică „Șoimii Carpaților"*, în Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra", Anul al 25-lea, Nr. 226-227, 1935, p. 79-94.
10.*Statutele organizației de educație națională și fizică „Șoimii Carpaților"* în Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra", Anul al 25-lea, Nr. 226-227, 1935, p. 95-123.
11. T. Spârchez, *Program de activitate pentru organizațiunile sătești ale „Șoimii Carpaților"*, în *Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra"*, Anul al 25-lea, Nr. 226-227, 1935, p. 13-26.
12. G. Preda, *Activitatea „Astrei" în 25 ani de la Unire (1918-1943)*, Editura Astrei, Biblioteca „Astra" Nr. 31, Sibiu, 1944, p. 174.
13.*Secția de educație fizică,* în *Gazeta Transilvaniei* XCIV, nr. 71/10 iulie 1931, p. 3-4; *„Astra Sportivă". Realizări și un apel,* în: *Gazeta Transilvaniei* XCIIII, nr. 122/Duminecă 29 Noemvrie 1931, p. 2.
14. Onoriu Chețianu, *Comenzi, formațiuni, programe de gimnastică și jocuri*, în *Biblioteca poporală a Asociațiunii "Astra"*, Anul al 25-lea, Nr. 226-227, 1935, p. 27-56.
15. Albin Morariu, *Program de gimnastică demonstrativă pentru șoimi și șoimane*, în *Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra"*, Anul al 25-lea, Nr. 226-227, 1935, p. 57-78.
16.Valer Moga, *Astra și societatea 1918-1930*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, p. 282-283.

Bibliography:

Chețianu, Onoriu. *Comenzi, formațiuni, programe de gimnastică și jocuri*. În: *Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra"*, Anul al 25-lea, Nr. 226-227, 1935/*Comands, formations, gymnastics programs and games*. In People`s Library of ASTRA Association, Year 25, No. 226-227, 1935, p. 27-56.

Danciu, F.; Neța, Ghe. *Istoricul organizației sportive „Șoimii Carpaților"*. În: *Simpozionul Științific Balcanic de istoria educației fizice și sportului* / The history of *„Carpathian Falcons"* sports organization in The Balkan Scientific Symposium *of the history of physical education and sport*, București, 20-24 September 1994, p. 100-108.

Danciu, F.; Grosu, E. *Albin Morariu- un sportiv entuziast și un organizator remarcabil.* În: *Simpozionul Științific Balcanic de istoria educației fizice și sportului/ Albin Morariu- an enthusiastic sportsman and remarkable organizer,* in The Balkan Scientific Symposium *of the history of physical education and sport*, București, 20-24 septembrie 1994, p. 70-75.

Hațieganu, I. *Șoimii Carpaților (ideologie-organizare-metode)*. În: *Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra"*, Anul al 25-lea, Nr. 226-227/ *Carpathian Falcons (ideology-organization-methods)* in *The People`s Library of „Astra" Association*, Year 25, No. 226-227, 1935, p. 3-11.

Moldovan, I. *Educația fizică și morală în cadrele „Astrei"*. În: *Buletin eugenic și politic*, Secția Medicală și Biopolitică a „Astrei", vol. II, ianuarie-februarie 1928, Nr. 1-2/ Physical and moral education inside „ASTRA" in Eugenic and political bulletin, Medical and bio political section of „Astra", vol. II, January - February 1928, No. 1-2, p. 38-40.

Moga, V. *Astra și societatea 1918-1930/ Astra and the society 1918-1930*. Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003.

Morariu, Albin. *Program de gimnastică demonstrativă pentru șoimi și șoimane*. În: *Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra"*, Anul al 25-lea/ *Demonstrative gymnastics program for soimi and soimane*, in People`s Library of ASTRA Association, Year 25, Nr. 226-227, 1935, p. 57-78.

Popa, A. *„Șoimii Carpaților"*. În : *„Boabe de grâu"*, An I/*„Carpathian Falcons"* in *„Wheat grains"*, Year I, București, 1930, p. 339-346.

Preda, G. *Activitatea „Astrei" în 25 ani de la Unire (1918-1943)*. Sibiu, Biblioteca „Astra" Nr. 31, Editura Astrei/ The activity of „Astra" in the past 25 years since the Unification *(1918-1943)*, Astra Publisher, „Astra" Library No. 31.

Proiect de regulament al organizației de educație națională și fizică „Șoimii Carpaților" În: Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra", Anul al 25-lea, Nr. 226-227/ *Regulation draft of „Carpathian Falcons" national and physical education organization in People`s Library of „Astra" Association,* Year 25, No. 226-227, 1935, p. 79-94.

Spârchez, T. *Program de activitate pentru organizațiunile sătești ale „Șoimii Carpaților"*. În : Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra", Anul al 25-lea/ Activity program for village organizations of „Carpathian Falcons" in People`s Library of ASTRA Association, Year 25, Nr. 226-227, 1935, p. 13-26.

Statutele organizației de educație națională și fizică „Șoimii Carpaților". În: Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra", Anul al 25-lea/ *The statuses of „Carpathian Falcons" national and physical education organization in People`s Library of „Astra" Association,* Year 25, Nr. 226-227, 1935, p. 95-123.

Secția de educație fizică. Gazeta Transilvaniei XCIV, nr. 71/10 iulie/ *Physical education department in Transylvanian Gazette XCIV,* no. 71/10 July 1931, p. 3-4.

„Astra Sportivă". Realizări și un apel. În: *Gazeta Transilvaniei* XCIIII, nr. 122/Duminecă 29 Noemvrie 1931/*„Sport Astra". Realization and a call,* in *Transylvania Gazette* XCIIII, no. 122/Sunday 29 November 1931, p. 2.

Șoimii Carpaților, Cluj, Anul I/ *Carpathian Falcons,* Cluj, Year I, 1938, nr. 2-3, p. 10 și urm.

„Transilvania", Anul 61, nr.7-10, iulie-octombrie, 1930/ *Transylvania*, Year 61, no. 7-10, July – October 1930.

Gazeta Transilvaniei XCIV, nr. 71/10 iulie 1931, p. 3-4; *Gazeta Transilvaniei* XCIIII, nr. 122/Duminecă 29 Noemvrie 1931, p. 2.